С. ТОРАЙҒЫРОВ АТЫНДАҒЫ
ПАВЛОДАР МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІ

НҰРҒАЛИЕВА А.А.
КОРАБАЕВ Б.С.

КӘСІПКЕРЛІК

Оқу құралы

Экономика баспасы
Алматы
2016

УДК 338.43(075.8)
ББК 65.32я73
Н 86

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің Ғылыми кеңесі және «Нархоз» университеті жанындағы ҚР БжҒМ-нің РОӘК ОӘБ «Әлеуметтік ғылымдар, экономика және бизнес» мамандықтар тобы бойынша баспаға ұсынылды.

Пікір сарапшылар: **С. Т. Зиядин** – экономика ғылымдарының докторы, профессор, Қаржы-экономика факультетінің деканы;
Ж. Т. Атабаев – экономика ғылымдарының кандидаты, доцент, экономика кафедрасының меңгерушісі;
С. К. Купязова – экономика ғылымдарының кандидаты, профессор, экономика кафедрасының меңгерушісі.

Н 86 Нұрғалиева А.А., Корабаев Б.С.
Кәсіпкерлік: оқу құралы / А.А. Нұрғалиева., Б.С. Корабаев. – Алматы: Экономика, 2016. – 276 б.

ISBN 978-601-238-417-8

Ұсынылып отырған оқу құралында кәсіпкерлік пәнін игерудегі оқу материалдар толығымен қамтылған.

Экономикалық және экономикалық емес мамандарды даярлайтын жоғары оқу орындарының студенттеріне кәсіби оқыту орындарының студенттеріне және экономика саласы қызықтыратын көпшілік оқырмандарға арналған.

УДК 338.43(075.8)
ББК 65.32я73

ISBN 978-601-238-417-8

© Нұрғалиева А.А., Корабаев Б.С., 2016.
© «Экономика баспасы» ЖШС, 2016.

Материалдың дұрыс болуына, грамматикалық және орфографиялық қателерге авторлар жауапты

КІРІСПЕ

Бүгінгі жаһандану жағдайында қоғамдық өрлеу әлеуметтік және экономикалық үрдістердің дамуға қажетті жағдай жасайтын ұлттық шаруашылық кешенінің барлық салаларын жетілдіруге қабілетті. Бұл қызметті материалдық және әлеуметтік инфрақұрылымдар атқарады.

Қоғамдық ұдайы өндірістің дамуында өндірістік және кәсіпкерліктің алатын орны алдыңғы қатардағы өзекті мәселелердің бірі екендігі белгілі. Олар бүгінгі таңдағы ауқымды экономикалық өзгерістер кезеңінде қоғам өмірінің барлық саласын жан-жақты қамтуда. Сондықтан да әлеуметтік, экономикалық және тағы басқа күрделі мәселелерді шешуде кәсіпкерлікті дамыту және оны жетілдіру – бүгінгі күннің басты талабы.

Өткен тәуелсіздік кезеңінде Қазақстанның экономикалық және қоғамдық өмірінің барлық салаларында түбегейлі өзгерістер болды. Шаруашылықты жүргізудің нарықтық жүйесі қалыптасу кезеңінде мемлекеттің қоғамдық-саяси ұстанымдары жаңарды, еліміз әріптестік пен өзара әрекеттестіктің халықаралық ықпалдастығына бағыт алды.

Бүгінде көп адамдар өндірістің, экономиканың, жалпы қоғамның дамуын жылжытатын кәсіпкерлік екенін түсіне бастады. Еліміз кәсіпкерлік арқасында, ал кәсіпкерлер мемлекет қолдауының арқасында гүлденіп жатыр.

Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызметтің дамуына интенсивті түрде барлық жағдайлар жасалуда, әсіресе кәсіпкерлікті дамытуға жеке меншікті жекешелендіруге байланысты үлкен жұмыстар атқарылуда. Елімізде шағын және орта бизнесті мемлекеттік қолдауға кең ауқымды шаралар қолдануда.

Тұтас қоғамның, соның ішінде ауылдық жерлерді қоныстанған тұрғындардың әлеуметтік-экономикалық дамуы қоғамның алуан түрлі қажеттіліктерін қанағаттандыру жүйесінің қызметіне байланысты. Халықтың өмір сүру деңгейі мен оның сапасына елдің тұрғын үймен, білім беру, денсаулық сақтау, сауда, көлік, мәдени қызмет көрсетумен қамтамасыз етілу деңгейі тікелей әсер етеді.

МАЗМҰНЫ

1-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлік: түсінігі және оның негізгі түрлері және ұйымдастырушылық нысандары 6
1.1 Кәсіпкерлік мәні, мазмұны және функциялары 6
1.2 Кәсіпкерлік қызметінің субъектілері мен объектілер............ 11
1.3 Франчайзинг кәсіпкерлікті ұйымдастыру нысаны ретіне....... 18
2-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлік қызмет жүйесіндегі бизнес-жоспарлау 27
2.1 Кәсіпорындағы жоспарлардың жіктелуі 27
2.2 Бизнес – жоспарларды жасау мен әзірлеу әдістемесі 30
2.3 Бизнес – жоспарлаудың негізгі тарауларының мазмұны мен сипаттамасы 34
3-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлік қызметтегі тәуекелдер 45
3.1 Тәуекел түсінігі мен түрлері және олардың жіктелуі 45
3.2 Кәсіпкерлік тәуекелді бағалау әдістері 50
4-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлік қызметті қаржыландыру 53
4.1 Кәсіпкерлік қызметті қалыптастыру мен қаржыландыру көздері 53
4.2 Кәсіпкерлік қызметті несиелеу 56
4.3 Кәсіпкерліктегі лизингтік және факторингтік операциялар 65
5-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлік қызметті кадрлармен қамтамасыз ету 72
5.1 Кәсіпкерлік қызметтегі еңбек ресурстарының қалыптасуы 72
5.2 Кәсіпорын персоналының және қызметкерлерінің жеке құрамын қалыптастыру және жоспарлау 73
5.3 Кәсіпкерлік қызметте персоналды басқару 79
5.4 Кәсіпкерлік қызметте еңбекақы төлеуді ұйымдастыру 83
6-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлік мәмлелерді ұйымдастыру 100
6.1 Кәсіпкерлік мәмлеле және оның түрлері 100
6.2 Келісімшарт – кәсіпкерлік (коммерциялық) келісімдерді өткізудің негізгі құжаты 103
7-ТАҚЫРЫП. Коммерциялық құпия және оны қорғау тәсілдері.. 111

7.1 Коммерциялық құпияның мәні мен мазмұны 111
7.2 Коммерциялық құпияны құрайтын мәліметтердің жіктелуі 114
8-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлік қызмет субъектілерінің жауапкершілігі 118
8.1 Кәсіпкерлер жауапкершілігінің мәні мен түрлері 118
9-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлік мәдениеті мен этикасы 131
9.1 Кәсіпкерлік мәдениеттің мәні мен мағынасы 131
9.2 Кәсіпкердің этикалық заңдар жинағы. Кәсіпкердің қоғамдық санасы 136
9.3 Іскерлі қатынастардың этикасы 138
9.4 Кәсіби этика 145
10-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлік қызметтің тиімділігін талдау және бағалау.. 152
10.1 Кәсіпкерлік қызметтің тиімділігін бағалау қағидалары, әдістері мен тәсілдері 152
10.2 Кәсіпорынның өндірістік – шаруашылық және қаржылық – экономикалық қызметін талдау 157
10.3 Кәсіпкерлік қызметтің бәсекелік жетістігін талдау 162
11-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау және оның инфрақұрылымы 168
11.1 Кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдаудың мәні және қажеттілігі 168
11.2 Кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдаудың негізгі бағыттары мен механизмі 180
11.3 Кәсіпкерлік инфрақұрылымның мәні мен ерекшеліктері 183
11.4 Кәсіпкерлікті қолдаудың заманауи институттарының дамуы: бизнес инкубаторлар, индустриалдық аймақтар, технопарктер 186
12-ТАҚЫРЫП. Кәсіпкерлік қызметті тоқтату 200
12.1 Кәсіпкерлік қызметті тоқтату және кәсіпкерлік ұйымардың таратылуы 200
Тестік Сұрақтар 206
Глоссарий 256
Әдебиеттер 272

НУРГАЛИЕВА А.А.
КОРАБАЕВ Б.С.

КӘСІПКЕРЛІК

Оқу құралы

Компьютерде беттеген *Тілеуқанова А.Т.*
Мұқаба дизайнері *Жетігенов Н.Е.*

Басуға 09.09. 2016 ж. қол қойылды. Пішімі $60 \times 84^{1}/_{16}$.
Баспа табағы 17,2. Шартты баспа табағы 16,0.
Есептік баспа табағы 13,1. Офсеттік басылым.
Таралымы 300 дана. Тапсырыс №3/20-16.

«Экономика» баспасы» ЖШС
050063, Алматы қаласы, Сайын көшесі, 81-үй

Материалдың дұрыс болуына, грамматикалық және орфографиялық қателерге авторлар жауапты.

ISBN 978-601-238-417-8

ҚЫСҚА ЖАЗБАЛАР ҮШІН